

**«6D030100 - Құқықтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған
Жұмаділова Мира Асқарбекқызының «Қазіргі жағдайдағы ҚР электрондық сауданы азаматтық-құқықтық реттеу»
тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің**

СЫН-ШКІРІ

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	<p>1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:</p> <p>1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі);</p> <p>2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы)</p> <p>3) <u>Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)</u></p>	Зерттеу тақырыбы Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының «Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулер» ғылым бағытына сәйкес келеді. Сонымен қатар зерттеу Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 728 «2021-2025 жылдарға арналған кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі ұлттық жобаны бекіту туралы» Қаулысына сәйкес келеді. Осылайша, бұл диссертациялық жұмыс цифрландыру саласын жетілдіру міндетін жүзеге асыруға бағытталған іргелі еңбектердің бірі болып табылады. Электрондық сауда саласындағы құқықтық қарым қатынасты, азаматтық құқықтық реттеу мәселелерін зерттеу ғылыми жұмыстың өзектілігін танытады.
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы <u>ашылған</u> /ашылмаған.	Диссертациялық жұмыста көрініс тапқан ғылыми нәтижелер, тұжырымдар мен қорытындылар құқық ғылымына қосар үлесі елеулі болып табылады. Бүгінгі таңда электрондық саудамен айналысатын кәсіпкерлер мен азаматтардың саны кең таралуына және оларды азаматтық құқықтық реттеу мәселесінің өзектілігіне байланысты. Осы тақырыпта диссертациялық жұмысты жүргізу өзекті болып табылады және қажеттілігі артуда. Диссертациялық жұмыс азаматтық құқық және кәсіпкерлік құқық сияқты ғылым салаларына елеулі үлес қосады. Сонымен қатар олардың маңыздылығы диссертантпен жұмыс

			мазмұнында толық ашылған.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Диссертациялық зерттеудің өзі жазу деңгейі жоғары және тәуелсіз зерттеу болып табылады. Диссертациялық жұмыс тиісті ғылыми әдебиеттерді, нормативтік-құқықтық базаны, сондай-ақ зерттелетін саладағы сарапшыларды жалпылау мен талдаудың әртүрлі көздерін талдауға негізделген. Ұсынылған жұмыс Қазақстан Республикасындағы электрондық сауданы азаматтық құқықтық реттеудегі мәселелер және оны шешу жолдарын жалпы теориялық кешенді ғылыми зерттеу болып табылады. Ұсынылған жұмыс жалпы теориялық кешенді ғылыми зерттеу болып табылады.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	Диссертация тақырыбының өзектілігі күмән тудырмайды, өйткені автор жүргізген зерттеу қазіргі жағдайда электрондық сауданы жүзеге асыру саласындағы электрондық мәмілелерді жасау және орындау механизміне байланысты азаматтық құқық саласында бірқатар шешілмеген теориялық және құқық қолдану мәселелерінің бар екендігін көрсетеді. Ғылыми зерттеудің тақырыбы заманауи өзекті тақырыптардың бірі екендігі сөзсіз. Цифрлық технологиялар біздің өмірімізге жылдам еніп жатыр. Интернет, жасанды интеллект, роботтар, әлеуметтік желілер, Амазон, бұлтты технологиялар, киберқауіпсіздік және т.б. күнделікті өмірімізде кең қолданылуда. Нәтижесінде, іскерлік мәміленің жаңа формасы электрондық сауда қалыптасты. Сонымен қатар диссертантпен қозғалып отырған проблема бұған дейінгі жүргізілген бірде бір ғылыми зерттеулердің пәні болып табылмағандығын ескерсек, бұл зерттеудің тақырыбының қазіргі таңдағы өзекті тақырыптардың бірі екендігіне көз жеткізуге болады және диссертант өзінің зерттеу тақырыбының өзектілігін толық негіздей алған.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды	1) айқындайды; Диссертациялық зерттеудің мазмұны диссертацияның таңдалған тақырыбының мәнін толық көрсетеді. Диссертация кіріспеден, сегіз бөлімді біріктіретін үш бөлімнен, қорытындыдан пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:	1) сәйкес келеді; Диссертациялық зерттеудің тақырыбына сәйкес зерттеудің мақсаты айқындалып, зерттеу мақсатына жету үшін жүктелген міндеттер

		<p>1) сәйкес келеді;</p> <p>2) жартылай сәйкес келеді;</p> <p>3) сәйкес келмейді</p>	көрсетілді.
		<p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан:</p> <p>1) толық байланысқан;</p> <p>2) жартылай байланысқан;</p> <p>3) байланыс жоқ</p>	<p>1) толық байланысқан;</p> <p>Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы қисынды түрде логикалық тұрғыда байланысты және зерттеу жұмысының мақсаты мен міндеттеріне сәйкес келеді, диссертация тақырыбын дәйекті түрде ашады.</p>
		<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:</p> <p>1) сыни талдау бар;</p> <p>2) талдау жартылай жүргізілген;</p> <p>3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген</p>	<p>Сыни талдау бар, автормен ұсынылған жаңа тұжырымдар негізделген. Зерттеу нәтижелері ғылыми және териялық тұрғыдан негізделген, зерттеу барысында диссертация жасаған талдаулар мен тұжырымдар нақты болып табылады.</p>
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Диссертациялық жұмыс нәтижелері бойынша ғылыми жаңашылдық принципі сақталған, яғни зерттеу нәтижелері жаңа болып табылады. Диссертант азаматтық айналымда және ғылыми ортада көп кездеспейтін бірқатар құқықтық анықтамаларға түсіндірме жұмыстары жүргізілді; «электрондық сауда», «электрондық мәміле» ұғымына жаңа анықтама ұсынылды. Электрондық сауда саласындағы мәмілелерді жасаудың бірнеше жолдарын көрсетіп, олардың қажеттігін анықталды; шет елдердің тәжірибелері қолданылды, электрондық сауда, электрондық мәмілелерге қатысты теориялық және практикалық тұжырымдарға сыни талдау жасалды. Сондай-ақ электрондық сауданы реттеу саласындағы заңнаманы жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірленді, электрондық мәмілелердің жарамдылығы, электрондық цифрлық қолтаңбаны қолдану, электрондық сауданы жүзеге асыру кезінде коммерциялық құпияны жіне дербес деректерді қорғау сияқты электрондық саудаға тән мәселесі көтерілді.</p>
		5.2 Диссертацияның қорытындылары	Диссертацияның қорытындылары электрондық сауда саласын

		<p>жаңа болып табыла ма?</p> <p><u>1) толығымен жаңа;</u></p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>азаматтық құқықтық реттеуді жетілдіруге байланысты әдіснамалық және ғылыми практикалық мәселелер кешенінің тұжырымында, теориялық негіздемесінде тәжірибелік шешімдер көрініс табады. Автордың диссертация тақырыбының мәнін ашу мақсатында «электрондық сауда» және «электрондық мәміле» салаларын зерттеу барысында жан-жақты көзқарастар мен бағыттары зерттегендіктен, бұл диссертациялық жұмыс кешенді болып табылады.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p><u>1) толығымен жаңа;</u></p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Зерттеудің техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген болып табылады. Диссертацияның ғылыми нәтижелері, тұжырымдары мен ұсыныстары негізделген. Бұл ғылыми зерттеулерге қойылатын талаптардың сақталуымен расталады, жалпы ғылыми зерттеу әдістерін қолдану, қарастырылып отырған мәселенің теориясы мен практикасына үлес қосқан шетелдік және отандық ғылымдардың еңбектерін пайдалану, негізгі ережелерді жариялау арқылы анықталады.</p>
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	<p>Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде <u>негізделген/негізделмеген</u> (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)</p>	<p>Диссертантпен жасалған барлық қорытындылар теориялық негізделген, негізгі мәліметтер әртүрлі құқықтық әдебиет көздерінен алынып расталған. Әрбір ғылыми қорытындының негізділігі осы сұрақтар бойынша азаматтық құқық және кәсіпкерлік құқық бойынша әдебиеттерді, арнайы және құқықтық әдебиеттерді зерделеп, жан-жақты және терең талдау негізінде анықталды.</p>
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	<p>Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p><u>1) дәлелденді;</u></p> <p>2) шамамен дәлелденді;</p> <p>3) шамамен дәлелденбеді;</p> <p>4) дәлелденбеді</p> <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <p>1) ия;</p> <p><u>2) жоқ</u></p> <p>7.3 Жаңа ма?</p> <p><u>1) ия;</u></p> <p>2) жоқ</p>	<p>1. Электрондық сауданың мәні мен мағынасын талдау негізінде электрондық сауда мен электрондық коммерция кәсіпкерлік қызметтің түрі болып табылатындығы белгіленген. Сондай-ақ, Қазақстан Республикасының заңнамасында «электрондық сауда» термині «электрондық коммерция» терминінен кеңірек ұғым екенін тұжырымдай отырып, автор осы ұғымдарды Қазақстан Республикасының «Сауда қызметін реттеу туралы» Заңының 1-бабының 56) және 57) тармақшаларының редакциясы мен Ішкі сауда қағидаларының 1-тармағының 64) және 66) тармақшаларының (2015 ж.) осы терминдерге мынадай авторлық анықтама ұсынылады: «электрондық коммерция – белгілі бір шарттарды сақтай отырып, интернет-дүкендер мен онлайн платформаларда ақпараттық технологиялар көмегімен жеке және заңды тұлғаларға тауарлар мен</p>

		<p>7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; 2) жоқ</p>	<p>қызметтерді сату жөніндегі кәсіпкерлік қызмет түрі»; «электрондық сауда – бұл белгілі бір шарттарды сақтай отырып, интернет-дүкендер мен онлайн платформада ақпараттық технологиялар көмегімен жеке және заңды тұлғаларға тауарларды сатуға арналған кәсіпкерлік қызмет түрі».</p> <p>Сондай-ақ, ҚР Салық кодексінің 1-бабының 1-тармағының 65-тармақшасының бірінші абзацын жоғарыда «электрондық сауда» терминіне берілген редакцияда жазылуын ұсынамыз.</p> <p>Сонымен қатар, ҚР Салық кодексінде «электрондық коммерция» терминіне анықтаманың жоқ екендігін ескере отырып, оны жоғарыда берілген мазмұндағы осы терминнің анықтамасын белгілейтін нормамен толықтыруды ұсынамыз.</p> <p>1.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 1.2 Тривиалды ма? 2) жоқ 1.3 Жаңа ма? 1) ия; 1.4 Қолдану деңгейі: 3) кең 1.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия;</p> <p>1. Пандемия кезеңіндегі қашықтықтан келісім-шарттар жасасудың өзекті мәселелері // «С.Зимановтың 100 жылдығына арналған: «Мемлекет тәуелсіздігінің қазіргі мәселелері: теориялық және практикалық аспектілер» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция. - Қызылорда қаласы, ҚМУ университеті, 2021. - 45-51 б.</p> <p>2. Сущность электронной торговли // Международной научно-практической конференции «GLOBAL SCIENCE AND INNOVATIONS 2019: CENTRAL ASIA» II-TOM. – Астана, 2019. - С. 147-150.</p> <p>2. Электрондық сауда мен электрондық коммерцияның мәні сауда қызметін интернет жүйесі арқылы ақпараттық технологиялардың көмегімен жүзеге асыру екендігі дәлелденді. Осының негізінде, электрондық сауда мен электрондық коммерцияның спецификалық</p>
--	--	--	--

			<p>сипаттамалары анықталды және олар мыналардан тұрады:</p> <ul style="list-style-type: none">- осы қызметті электрондық деректермен және электрондық құжаттармен алмасу арқылы жүзеге асыру;- қашықтан әрекеттесу. <p>2.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді;</p> <p>2.2 Тривиалды ма?</p> <p>2) жоқ</p> <p>2.3 Жаңа ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>2.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>3) кең</p> <p>2.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>1) ия;</p> <p>1. The concept of legal regulation of electronic commerce // Reports of the national academy of sciences of the republic of kazakhstan. – 2020. - №2. – P. 131-138.</p> <p>2. Электронды сауда түсінігі мен оның құқықтық реттелуі // Antalya, Akdeniz University. - 2019. - 25-27 сәуір. - 243-249 б.</p> <p>3. ESCATO, ЮНСИТРАЛ және Enhanced Integrated Framework (Расширенная интегрированная платформа) EIF әдісін қолдана отырып, Қазақстанда электрондық сауданың спецификалық сипаттамаларын заңнамалық реттеудің тәсілдерін жіктеу жүргізілді:</p> <p>1) электрондық құжаттарды танудың бір режимді заңнама, яғни электрондық құжаттың қағаз құжатына «функционалдық баламалылығы» қағидаты танылады және электрондық құжаттарға тән элементтерді реттейтін жеке нормалар ғана әзірленеді. Ал баламасы екі режимді тәсіл бойынша электрондық құжаттарды қолданудың барлық элементтерін реттеу үшін нормалар әзірленетінін қосымша атап өтейік.</p> <p>2) технологияларды қолдануды заңнамалық тұрғыдан реттеуге қатысты нақты тәсіл қолданылады: электрондық қолтаңбаларды әзірлеуге және сертификаттауға қойылатын нақты талаптар, жеткізушілердің белгіленген тізбесі, электрондық және қағаз құжаттың түпнұсқасы мен қағаз және электронды көшірмелерін нақты ажырату қажет.</p>
--	--	--	---

			<p>Баламалы тәсілдер бойынша нақты бір белгіленген жағдайлардан басқа (бейтарап тәсіл жағдайында) және қауіпсіздік деңгейі бойынша іріктелумен (гибридті тәсіл жағдайында) технологиялардың барлық түрлерін қолдануды қарастырады.</p> <p>3.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 3.2 Тривиалды ма? 2) жоқ 3.3 Жаңа ма? 1) ия; 3.4 Қолдану деңгейі: 3) кең 3.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) жоқ;</p> <p>4. Электрондық мәміленің мәні, әдеттегідей, құқықтық салдардың бағытталғаны жайлы дәлелденген. Осыған орай, Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 151-бабында мәміленің ауызша және жазбаша нысанымен қатар электрондық нысанын бөліп көрсетуді және оның мазмұнын былайша анықтауды ұсынамыз: «Электрондық мәміле дегеніміз электрондық құжатты және/немесе электрондық хабарламаны электрондық ақпаратты тасымалдағыштың көмегімен алмасу арқылы жасалатын мәміленің нысаны».</p> <p>Сонымен қатар осы электрондық нысанның мына белгілерін көрсету ұсынылады:</p> <ul style="list-style-type: none">- мәміленің мазмұнын өзгеріссіз түрде материалдық тасымалдағышта жаңғыртуға мүмкіндік беретін электрондық немесе басқа техникалық құралдардың көмегімен жасалған мәміле;- қолтаңбаның орнына ерік білдірген тұлғаны сенімді түрде анықтауға мүмкіндік беретін әдісті қолданумен жасалған мәміле. <p>4.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 4.2 Тривиалды ма? 2) жоқ 4.3 Жаңа ма?</p>
--	--	--	--

			<p>1) ия; 4.4 Қолдану деңгейі: 3) кең 4.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; 1. «ЦИФРЛЫҚ ҚАЗАҚСТАН» бағдарламасы аясында электрондық сауданы дамыту // «Қоғамдық сананы жаңғырту контекстіндегі құқық пен мемлекеттің қазіргі заманғы мәселелері» атты республикалық ғылыми практикалық конференция. – Талдықорған, І.Жансүгіров атындағы Жетісу мемлекеттік университетінде. –2019. - 19 ақпан. - 109-113 б. 2. The essence of electronic commerce and electronic transactions // Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University, LAW Series. - Nur-Sultan. – 2020. - № 3(132). P. 44-56.</p> <p>5. Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде электрондық мәміленің субъектілері бірдей құқық қабілеттілігі мен әрекет қабілеттілігімен айқындалған дәстүрлі мәміле субъектілері болып табылатыны негізделді. Алайда, мәміле қатысушыларына келсек, электрондық мәмілеге қатысушылар тауарларды, жұмыстар мен қызметтерді дәстүрлі сатып алушы мен сатушыдан басқа, сондай-ақ: - ЭЦҚ түпнұсқалығын куәландыратын сертификаттаушы провайдердің; - мәміленің қауіпсіздігі мен құпиялылығын қамтамасыз етуде рөлі маңызды болып табылатын электрондық хабарламалардың алмасуын қамтамасыз ететін байланыс қызметтерінің провайдері болып табылады деп есептейміз.</p> <p>5.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 5.2 Тривиалды ма? 2) жоқ 5.3 Жаңа ма? 1) ия; 5.4 Қолдану деңгейі: 3) кең 5.5 Мақалада дәлелденген бе?</p>
--	--	--	--

			<p>2) жоқ</p> <p>6. Қазақстанның заңнамасымен үш тәсілді көздейтін электрондық мәміле жасау тәртібі реттелгені негізделген: бір электрондық құжат жасау, электрондық құжаттармен алмасу, офертаға жауап ретінде іс-қимыл түріндегі акцепт.</p> <p>Бұдан басқа, ҚР АК және ҚР Сауда қызметін реттеу туралы Заңын зерделеп, бұл заңдар электрондық офертаға сілтеме жасап, бірақ акцепт нысанына дәл нұсқау бермегенін атап өтіп, ҚР Сауда қызметін реттеу туралы Заңының 29-бабының 1-тармағына мынадай мазмұнда толықтыру енгізуді ұсынамыз: «Офертаны электрондық нысанда алған сатып алушы электрондық нысанда электрондық мәміле жасасуға өз келісімін беруі тиіс, бұл офертаға акцепт болып табылады».</p> <p>6.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді;</p> <p>6.2 Тривиалды ма?</p> <p>2) жоқ</p> <p>6.3 Жаңа ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>6.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>3) кең</p> <p>6.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>2) жоқ</p> <p>7. Жарнаманы жария офертадан ажырату ұсынылады. Жарнама – тек оферта жасауға шақыру. Жария оферта – қол қойылған электрондық құжатпен әзірленген белгісіз тұлғалар шарт жасасу туралы ұсыныс. Ал жарнама қол қойылмаған құжат, сондықтан әлеуетті сатып алушының жарнамаға жауабы электрондық мәміле жасасу фактісі болып табылмайды. Бұл ретте әлеуетті сатып алушының электрондық мәміле жасасуға ерік білдіруі және сол арқылы электрондық мәміле жасасу фактісі қосымша мәліметтермен - тауар немесе қызмет үшін ақы төлеу туралы құжатпен дәлелденуі мүмкін.</p> <p>7.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді;</p>
--	--	--	--

			<p>7.2 Тривиалды ма? 2) жоқ</p> <p>7.3 Жаңа ма? 1) ия;</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі: 3) кең</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия;</p> <p>1. On the problems of electronic contract conclusion // News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of Social and Humanities, 2 (330) MARCH – APRIL. - ALMATY, NAS RK, 2020. - P 64-71.</p> <p>2. Civil legal handling of electronic transactions: the essence and modern realities The Law, State and Telecommunications Review // Revista de Direito, Estado e Telecomunicações v. 15, no. 1. - 2023. - May. - P. 160-176.</p> <p>8. Талдау негізінде заңнамада нотариустың қашықтықта жасалатын электрондық мәмілені куәландыру тетігінің және мұндай мәмілелерді мемлекеттік тіркеу туралы норманың жоқтығы туралы қорытынды жасалады. Осыған байланысты Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 14 шілдедегі «Нотариат туралы» Заңда 44-1-баптың екінші абзацы мынадай мазмұндағы нормамен толықтыру ұсынылады: «Мәміле тараптары мен нотариус келіскен жағдайда, электрондық мәміле жасау кезінде нотариустың қатысуы бейнебайланыс арқылы қамтамасыз етілуі мүмкін».</p> <p>8.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді;</p> <p>8.2 Тривиалды ма? 2) жоқ</p> <p>8.3 Жаңа ма? 1) ия;</p> <p>8.4 Қолдану деңгейі: 3) кең</p> <p>8.5 Мақалада дәлелденген бе?</p>
--	--	--	--

			<p>1) жоқ;</p> <p>9. Электрондық мәмілелерді жүзеге асыру кезінде және адамның өмірі мен денсаулығына зиян келтіретін контрафактілік тауарларды болдырмау үшін коммерциялық құпияның қауіпсіздігінің маңыздылығын атап өте отырып, Қазақстан Республикасының «Коммерциялық құпия туралы» Заңын қабылдау қажет.</p> <p>9.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді;</p> <p>9.2 Тривиалды ма?</p> <p>2) жоқ</p> <p>9.3 Жаңа ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>9.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>3) кең</p> <p>9.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>1) ия;</p> <p>Электрондық мәмілені жүзеге асыру кезіндегі коммерциялық құпияны қорғаудың құқықтық негіздері // Қарағанды университетінің хабаршысы. Құқық сериясы. – 2022. - 30 желтоқсан. - №4 (108). - 79-87 б.</p> <p>10. Бүгінгі күні Қазақстанда тұрғын үй құрылысы саласында электрондық мәмілелерді жүзеге асыру кезінде электрондық шарттар, сондай-ақ цифрлық қолжазба қолтанбалар негізінде құқықтарды электрондық мемлекеттік тіркеуді кеңінен қолдану үрдісі байқалады. Осыған байланысты, осы процестерді заңнамалық реттеу мақсатында нормативтік-құқықтық актілерге мынадай сипаттағы толықтырулар мен өзгерістер енгізуді ұсынамыз:</p> <p>Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 28 шілдедегі «Жылжымайтын мүлікке құқықтарды мемлекеттік тіркеу туралы» Заңының 1-бабының 31) тармақшасы мынадай редакцияда жазылсын: «Электрондық тіркеу – құқықтық кадастрдың ақпараттық жүйесі арқылы тіркеуші органға келіп түсетін электрондық нысанда жасалған құқық белгілейтін құжат немесе оның электрондық көшірмесі негізінде</p>
--	--	--	---

		<p>жүзеге асырылатын мемлекеттік тіркеу».</p> <p>Сондай-ақ, ҚР АҚ 152-бабы 2-тармағының екінші абзацы мынадай редакцияда жазылсын: «Мәміле жасау кезінде қолды факсимильді көшіру құралдарын, электрондық цифрлық қолтаңбаны, цифрлық қолжазба қолтаңбаны пайдалануға, егер бұл заңнамаға немесе қатысушылардың бірінің талабына қайшы келмесе, жол беріледі».</p> <p>10.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді;</p> <p>10.2 Тривиалды ма?</p> <p>2) жоқ</p> <p>10.3 Жаңа ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>10.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>3) кең</p> <p>10.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>1) жоқ;</p> <p>11. Мәміленің жазбаша нысаны сақталмаған жағдайда мәмілені жарамсыз деп танитын ҚР АҚ нормаларына сүйене отырып, мәміленің электрондық нысаны сақталмаған кезде оны жарамсыздығын тану заңнамада жеке көрсету және ҚР АҚ 153-бабының 4-тармағының мынадай редакциясы ұсынылады: «Мазмұны электрондық немесе басқа техникалық құралдардың көмегімен материалдық тасымалдағышта жаңғыртылмаған немесе электрондық цифрлық қолтаңбамен куәландырылған электрондық мәміле маңызсыз деп есептелсін. Мәміле мемлекеттік тіркеуге жататын және/немесе цифрлық қолжазба қолтаңбасының түпнұсқалығы дәлелденуі мүмкін жағдайларда цифрлық қолжазба қолтаңбасын пайдалануға жол беріледі».</p> <p>Сондай-ақ, «Электрондық құжат және ЭЦҚ туралы» Заңның 10-бабын мынадай мазмұндағы 4-тармақпен толықтыруды ұсынамыз: «осы баптың 1 және 3-тармақтарының нормаларын бұза отырып жасалған электрондық мәміле маңызсыз деп танылсын».</p> <p>11.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді;</p> <p>11.2 Тривиалды ма?</p>
--	--	---

			<p>2) жоқ 11.3 Жаңа ма? 1) ия; 11.4 Қолдану деңгейі: 3) кең 11.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; Қазақстан Республикасындағы электрондық сауданы дамыту тенденциялары мен проблемалары // Қарағанды университетінің хабаршысы. Құқық сериясы. - 2023. - №1 (109). - 96-105 б.</p>
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) ия; 2) жоқ	Диссертация тақырыбының мәнін ашу үшін қолданылған әдіснама орынды әрі нақты пайдаланылды. Зерттеу жұмысы бойынша міндеттерді жүзеге асыру үшін және қойылған мақсатқа жету үшін жалпы ғылыми және арнайы ғылыми әдістерінің жиынтығы қолданылды, олардың әрқайсысы тақырыпты объективті және жан-жақты зерттеуге мүмкіндік берді.
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия; 2) жоқ	Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманауи әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: https://adilet.zan.kz/kaz - Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі; https://online.zakon.kz/ - Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде	Теориялық қорытындылар, тұжырымдар, өзара байланыстар анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар арнайы зерттеулер негізінде дәлелденген және нақтыланған. Диссертацияның нәтижелері толығымен негізделген, дәлелденген және расталған.

		дәлелденеді): <u>1) ия;</u> 2) жоқ	
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішінара расталған / расталмаған	Маңызды мәлімдемелер өзекті және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталады. Диссертация аясында жүргізілген зерттеулердің нәтижелеріне дәйекті түрде қол жеткізілген, диссертант отандық және шетелдік қайнар көздерге сілтеме жасай отырып, 145 дереккөзді қолданды.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті</u> /жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиет тізімі әдеби шолу үшін жеткілікті, өйткені диссертациялық жұмыс тақырыбындағы іргелі жұмыстар зерттелді. Диссертациялық жұмысты жазу барысында диссертант 145 дереккөзді пайдаланып, олар толық әдеби шолу үшін жеткілікті, өйткені диссертация тақырыбы бойынша іргелі ғылыми еңбектер зерттелген. Әдеби шолуда диссертациялық зерттеу проблемасына қатысты кейбір авторлардың көзқарастарын салыстыру ұсынылған; Қазақстан Республикасындағы электрондық сауда саласындағы қатынастарды азаматтық-құқықтық реттеудің қазіргі жағдайдағы проблемалық мәселелер бойынша маңызды жарияланымдарды (монографиялық және мерзімді басылымдарда) тізімдей отырып, іргелі жұмыстарға егжей-тегжейлі талдау жасалған.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: <u>1) ия;</u> 2) жоқ	Жұмаділова Мира Асқарбекқызының диссертациялық зерттеуі теориялық маңызға ие болып табылады. Диссертациялық зерттеу барысында алынған ғылыми нәтижелер мен қорытындыларды Қазақстан Республикасындағы электрондық сауда саласындағы қатынастарды азаматтық-құқықтық реттеудің қазіргі жағдайдағы проблемаларына қатысты болашақта жүргізілуі мүмкін ғылыми ізденістерде, азаматтықтық құқық, кәсіпкерлік құқық және т.б. оқу курстары бойынша оқу-әдістемелік нұсқаулар дайындаған кезде, сондай-ақ дәрістерге, семинар сабақтарына дайындалған кезде пайдалануға болады.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: <u>1) ия;</u>	Сондай-ақ Жұмаділова Мира Асқарбекқызының диссертациялық зерттеуі практикалық маңызға да ие. Зерттеу нәтижесіне автормен алынған ғылыми нәтижелерді заң шығармашылығы қызметінде пайдалануға болады, атап айтқанда қолданыстағы ҚР Азаматтық кодексі, ҚР Салық кодексі, «Сауда қызметін реттеу туралы»

		2) жоқ	заңнамалардың ережелерін жетілдіруге, сондай-ақ ҚР Ұлттық экономика министрлігінің «Ішкі сауда қағидаларын бекіту туралы» Бұйрығына сәйкес ережелерін жетілдіруге пайдалануға болады. Сонымен бірге электрондық сауданы құқықтық қамтамасыз етуге бағытталған әртүрлі деңгейдегі бағдарламаларды дайындауда қолдануға болады.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Практикалық ұсыныстар <u>толығымен жаңа</u> болып табылады, ол кен ауқымда ғылыми әдебиеттерді, нормативтік құқықтық актілерді, статистикалық мәліметтерді талдаумен расталады.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Академиялық жазу сапасы жоғары. Зерттеу жұмысының тілі жатық әрі түсінікті, көптеген заң терминдерінің, арнайы терминдердің қазақшасы өте орынды түрде қолданылған.

Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2011 жылғы 31 наурыздағы № 127 Бұйрығымен бекітілген «Дәрежелерді беру қағидаларының» талаптарына сәйкес келеді. Жұмаділова Мира Асқарбекқызының «6D030100-Құқықтану» мамандығы бойынша «Қазіргі жағдайдағы ҚР электрондық сауданы азаматтық - құқықтық реттеу» атты диссертациясы философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп есептеймін.

Ресми рецензент:

Академик Е.А. Бөкетов атындағы

Қарағанды университетінің

азаматтық және еңбек құқығы кафедрасының профессоры,

заң ғылымдарының кандидаты, доцент

Нукушева Айгуль Ашимовна

Қарағанды университетінің секретари
Каф. заң. Е.А. Бөкетов
Шүтменова Ғ.Е.